Natalia MOGLAN

Incertitudinile prepoziției *pe* în limba română

N.M. – magistru în filologie. Activitate didactică – lector la Catedra limba română, U.S.M., la Catedra instruire economică şi comunicare de afaceri, A.S.E.M. Cursuri predate: Limba şi literatura română (pregătire pentru BAC), Limba română (pentru alolingvi), Corespondenţă economică etc. Profesor de limba şi literatura română, Liceul Teoretic „Hyperion", or. Durleşti.

Nu este de ajuns să vorbim;
trebuie să vorbim frumos.

Marea varietate funcțională a prepozițiilor, pe de o parte, și posibilitatea ca aceleași raporturi sintactice să fie exprimate prin mai multe prepoziții, pe de altă parte, constituie unele dintre motivele ce determină multiple interpretări semantice eronate, dar și întrebuințarea greșită a acestora în structurile comunicative. O greșeală tipică de exprimare comisă de vorbitori în limba română se referă la folosirea sau lipsa / înlocuirea anumitor prepoziții, în contexte în care ocurența lor este fie obligatorie, fie facultativă.

Cercetătoarea Rodica Ocheșanu identifică mai multe cauze care generează folosirea greșită a prepozițiilor, referindu-se, în special, la prepoziția *pe*: „influența unor construcții analogice, a unor construcții sintactice străine, traducerile din limbi străine". Am putea adăuga, de asemenea, că utilizarea incorectă a prepozițiilor rezultă și dintr-o cunoaștere insuficientă a normelor gramaticale ale limbii, dar și din dorința de a evita, uneori nejustificat, o aglomerare de genitive sau o repetare a aceleiași prepoziții: de exemplu, „a cumpărat manuale de chimie, (de) fizică, (de) matematică" [ELR, p. 460].

Un fenomen foarte răspândit în limba română este întrebuințarea incorectă a unei prepoziții în locul alteia, situație caracteristică mai ales prepoziției *pe*. De pildă, în cadrul unei emisiuni TV,

BDD-A20716 © 2012 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:56 UTC)

prezentatorul, animat de faptul că un telespectator insista să ia legătura directă prin intermediul telefonului, a anunțat publicul că mai e „încă un telefon *pe* final de emisiune" (corect: încă un telefon *la* finalul emisiunii), iar, după câteva replici agreabile, l-a rugat, în mod firesc – „rămâneți *pe* telefon" (corect: rămâneți *la* telefon), pentru a i se explica modalitatea de ridicare a premiului. În opinia noastră, această inadvertență se explică prin faptul că au fost neglijate posibilitățile combinatorii ale cuvântului de legătură care depind atât de natura lui semantică, cât și de sensul cuvintelor pe care le însoțește. În contextul anterior, prepoziția *pe* a fost întrebuințată greșit, pornindu-se, probabil, și de la semnificația verbului *a rămâne* (= intranz. (despre ființe) *a sta pe loc*, a nu schimba sau a nu părăsi locul sau localitatea unde se află; (despre lucruri) *a fi lăsat pe loc*, a nu fi dus din locul în care se găsește [DEX, 1998]), astfel, prin generalizare, este acceptat sensul general al prepoziției *pe* și anume sensul locativ: „suprafața unui obiect; direcția sau atingerea unei suprafețe și situarea deasupra ei" [Maghiar, p. 33-34]. De altfel, sensurile prepoziției sunt importante, deoarece ne ajută să folosim corect, adecvat și prepoziția *pe*, încadrând-o corespunzător în rândul celorlalte prepoziții.

În această ordine de idei, lingvista Valeria Guțu Romalo precizează că în anumite contexte „fie construcția specifică verbului, fie calitatea relației sintactice și logice dintre verb și determinantul său" cer alte prepoziții sau chiar sintagme decât cele întrebuințate: de exemplu, „sper să veniți *pe* finalul emisiunii" (corect: sper să veniți *la* finalul emisiunii), „*pe* final de oră" (corect: *la* final de oră), „suntem *pe* ultimele cinci minute" (corect: suntem *în* ultimele cinci minute), „aș dori să vă întreb *pe* finalul interviului" (corect: aș dori să vă întreb *la* finalul interviului), „putem dialoga *pe* această situație" (corect: putem dialoga *cu privire la / pe marginea* această situație / acestei situații), „discuții *pe* tema bugetului *pe* 2011" (corect: discuții pe tema bugetului *pentru* 2011), „urmează unii *pe* care habar nu-*i avem*" (corect: urmează unii *de care habar nu avem*) sau „dar cântați bine și *pe* spaniolă, și *pe* rusește" (corect: dar cântați bine și *în* spaniolă, și rusește). Aceste abateri se datorează, credem, inclusiv tendinței de reinterpretare semantice a prepoziției *pe*, frecvent întrebuințate în vorbire.

Un alt tip de greșeală, concepută, se pare, ca „normă" în exprimarea vorbitorilor de limba română, este omisiunea prepoziției *pe* în structurile sintactice cu relativul *care*. Multiplele greșeli comise în vorbire și în scriere vizează folosirea cazurilor acestui pronume. Astfel, Gabriela Pană Dindelegan observă că, în cazul complementului direct construit cu pronumele relativ *care*, există tendința pierderii mărcii *pe*, cu efecte importante pentru morfosintaxa acestui pronume. Iată câteva „perle" lingvistice, selectate din limbajul jurnalistic și perpetuate la TV: „Ce piesă ați avea *care* să o știm și noi?" (corect: „Ce piesă

BDD-A20716 © 2012 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:56 UTC)

Chişinău. Hotel de epocă

aţi avea *pe care* să o ştim şi noi?"), „A văzut-o pe una la televizor *care* o ştie toată lumea." (corect: „A văzut-o pe una la televizor *pe care* o ştie toată lumea."), „...*care* am făcut-o acum o săptămână." (corect: „...*pe care* am făcut-o acum o săptămână.") sau „Cu siguranţă nu e vorba de mustul *care* îl ştim noi." (corect: „Cu siguranţă nu e vorba de mustul *pe care* îl ştim noi.") etc. De fapt, abaterea este strâns legată de sintaxa cazurilor gramaticale.

De notat că aceasta e o greşeală frecventă pe care o comit cetăţenii străini, dar mai ales alolingvii, având ca reper structurile gramaticale din limba maternă, limba rusă: „*мне* сегодня тоже приснился *человек которого я* люблю...", „те *вещи, которые мне* удалось сделать, хорошо известны..." etc.

Sub aspect sintactic, această greşeală generează ambiguitate în ceea ce priveşte funcţia de subiect şi de complement direct a pronumelui relativ *care*. (De altfel, complementul direct cunoaşte, în limba română, două modalităţi de exprimare: „construcţia cazuală (neprepoziţională) şi construcţia prepoziţională" [Draşoveanu, 110], limitată la o singură prepoziţie: *pe*). În situaţia în care pronumele relativ *care* este în acuzativ (adică răspunde la întrebările *pe cine? ce?*), trebuie folosit elementul *pe*; şi invers, dacă pronumele este la cazul nominativ (răspunde la întrebarea *cine?*), lipsa lui *pe* este justificată.

Gramaticile normative consemnează că, în poziţia de complement direct, pronumele *care* apare obligatoriu însoţit de prepoziţia-morfem *pe* şi dublat prin clitic: de pildă, *pe care l-am întrebat a dat din umeri* [GRM, vol. I, p. 286]. Aşadar, omiterea lui *pe* în astfel de construcţii sintactice este o greşeală şi caracterizează vorbirea neîngrijită.

BDD-A20716 © 2012 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:56 UTC)

Totuși lingvista Mona Pologea e de părere că „explicația acestei omiteri constă în faptul că *pe*-ul în acuzativ a fost artificial introdus în limbă, printr-o hotărâre a Academiei, care a căutat să facă diferența dintre acuzativ și nominativ”, accentuând că „oamenii au făcut această greșeală dintotdeauna și o fac și astăzi în continuare ca dovadă a faptului că *pe*-ul nu a fost asimilat în limbă nici acum”.

Totodată menționăm că în concurență cu relativul *care* intră și pronumele *ce*, întrebuințat în locul lui *care* și invers, însă fără ca aceasta să constituie o abatere: de exemplu, „Văd poeți ce-au scris o limbă ca un fagure de miere” (M. Eminescu) [LRC, p. 52].

Totuși în anumite situații, mai precis când pronumele *care* este în cazul acuzativ, adică este precedat de prepoziția *pe*, înlocuirea lui cu *ce* nu este recomandată, deoarece acesta din urmă poate fi perceput ca nominativ. De exemplu, în enunțuri de genul: „este cunoscut interesul *ce*-l poartă”, se poate înțelege fie că persoana în discuție „este mânată de interes”, fie că ea „manifestă interes” [LRC, p. 52]. De regulă, în astfel de cazuri, pentru a evita echivocul și a clarifica ideea exprimată, este oportună folosirea pronumelui relativ *care*, precedat în acuzativ de *pe*, marcă prepozițională lipsă în cazul nominativ.

Am dori cu deosebire ca fenomenele de limbă înregistrate și explicate aici să-i determine pe vorbitori să acorde o mai mare atenție normelor limbii noastre, să nu folosească cuvintele și expresiile la întâmplare sau „după ureche”, respectând indicațiile normative și înțelegând adevărul aserțiunii că „limba, alegerea și cursivitatea expresiunii e un element esențial, ba chiar un criteriu al culturii” (M. Eminescu).

Referințe bibliografice

1. ELR – *Enciclopedia limbii române* // Coordonator: Marius Sala, Editura Univers Enciclopedic, București, 2001.
2. DEX – *Dicționarul explicativ al limbii române*, ediția a II-a, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998.
3. Adina Maghiar, *Monografia prepoziției **pe***, Editura Sfântul Ierarh Nicolae, 2010.
4. D. D. Drașoveanu, *Teze și antiteze în sintaxa limbii române*, Editura Clusium, Cluj, 1997, p. 107-112.
5. GRM – *Gramatica limbii române. Cuvântul*, vol. I / Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, Editura Academiei Române, București, 2005.
6. LRC – *Limba română corectă (probleme de ortografie, gramatică, lexic)* // Coordonator: Vasile Breban, Editura Științifică, București, 1973.

BDD-A20716 © 2012 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:56 UTC)